

SÉTÁLUNK, SÉTÁLUNK

Minden bunkernek vészkijáratot!

szöveg: Horváth Júlia Borbála

hír: Csepel városrész a török uralom idején elnéptelenedett, és csak az 1700-as évek elején kezdték újra benépesíteni; többek között svábokkal. Az újratelepítésről úrbéri szerződést kötöttek, amelynek időpontja pontosan ismert: 1712. július 18. – ma Csepel Napja. A másodszeri kihalás, az egykori város a városban, Weiss Manfréd gyára államosításával, majd a későbbi Csepel Művek felszámolásával következett be. Néhány éve azonban újból élet jelei mutatkoznak a kietlen falak között (csepelinfo nyomán).

Emeletnyi magasságban tornyosul a Csepel Művek főkapuja, a vaskos, méltóság-
teljes betontömbök korabeli határátkelőként hirdetik az erőt. Nem csoda, hiszen aki annak idején átlépett rajta, mintegy odatartozónak érezhette magát: lett-légyen melós vagy gyárigazgató, biztos hátteret tudhatott maga mögött. Most viszont hűvös szelek járnak a kihalt falak között, igaz a gondos túravezetőnek, a toborzóznál kiskabátot hirdetett, mert odalenn huszonegy fok várható majd. *Tessen ernyőt is hozni a felszíni sétához, odalentr pedig némi hidegét!*... A kirándulás időtartama akár négy és fél óranyi lehet.

A bunkertúra hetente kétszer indul városnéző program, amely hazánk vala-

ha volt legnagyobb ipartelepének, az egykori Weiss Manfréd Acél- és Fémművei Rt.-nek, a legendás csepeli gyáróriásnak II. világháborús időszakát mutatja be. A gyár területén egyetlen, eredeti állapotban fennmaradt, kétszáz négyzetméteren berendezett óvóhely található, most játékszobákkal, valamint ki- és felpróbálható felszereléssel...

Az efféle csábításnak nehéz ellenállni, meg minek is tenni a háborúskodást csak filmből elavultak, manapság a légcsapás az igazán hatásos... A tizenkét év körüli szakértőnek pillája se rezdül; elvégre igaz a van, ez még csak a bevezető. Pontosan indul a séta, nagyszülő kortól innen és túl

útra készek a kirándulók. Előtte azonban rövid eligazítás:

Papíron a Csepel Művek – a továbbiakban: a Cs.M. – közterület. Fotózni csak korlátozottan szabad, de nem érdemes. A kirándulást követően minden fontos infó, kép, film fent lesz az Interneten. A kérdéseket mindenki tartsa meg magának, és a túra végén tegye fel... Nagy általánosságban tegeződnek, négy szemközt természetesen nem... Félidőben kaptok majd húsz perc szabadidőt, mialatt azt csináltok, amit akartok... Most pedig irány a Színesfém utca...

Sőt: Öntő utca, és Tűzoltó utca, Csőhegesztő, Martinász, Tekercselő és Rézmű utca, Munkásőr és Egyedi Gépgyár utca,

valamint, Salak, Földgáz, Hőerőmű, meg Dézsa és Kert utca; s hogy könnyebb legyen a tájékozódás: a Duna lejáró, a Perem és a Terelő utcanevek tűnnek fel. A társaság a központi főút majdnem végén bekenyárodik. Mintha filmbéli díszletek között járnának, angolos iparházak, az ablakokban ruha szárad, az újdonsült tulajdonos éppen lomtalanít vadonat régi üzemcsarnoka kapujában, a következő sarkon élelmiszerbolt (stílusosan: közért), patika és egy vadkeleti pizzázó. Néhányan akkor érkeznek, s rendelnek, mások éppen távoznak, egy nő kinéz ablakon, a háttérben puccos gyerekek süvöltenek. A szomszéd, egy francia-magyar pár, gondozott pázsit mögött őrzi a családi tradíciót, s marad életfogytig a gyárterületen, ahol ősei annak idején megtelepedtek. *Mintha kastély volna... Elfogadnám én is... – csettint egy nosztalgikus úr, asszonya leinti: Ne boldogozz, apu, beleszületned kellett volna...*

Végül új izgalom keletkezik, a híres – értsd: a máig fennmaradt egyetlen – bunker bejárata. Jelentéktelen, vaskos fémkapu, tekintélyes zárrakkal, tán még nyikorog is, amikor kitarják. Újabb eligazítás után a huszonegy fős csapat belép, mögöttük baljósan döng a lemez. Kicsike, eredeti festésű olajzöld helyiségek, gondosan felsöpörve, mintha csak szemle után lennének. Meggondoltan lépegetnek a vendégek, gondolják, egyenesen a föld alá vezet az út. *Es fölé, mert egy bunker nemcsak lefelé terjeszkedhet... Ez itt háromszintes... A túravezető és egyben helytörténész korlátozott kedvességgel, de maximális elkötelezettséggel magyaráz, s kiemeli az általános elnevezések jelentőségét.*

Szeretném, ha hallanátok arról, hogy mi a különbség a légoltalom és a légvédelem

között, hogy milyen védekezési módszerek léteznek, és hogy szakmailag milyen betűk használatával különböztetjük meg a védekezési lehetőségeket...

Ekkor már jócskán együtt lélegez a társaság, hiszen egy nagyjából tíz nézetmérternyi helyiségbe zsúfolódtak. Az ülőhelyeket lelátószerűen egymás mögé szerkesztették, hogy mindenki egyformán részesüljön a tudásból. Legelől, az előadói katedrán fekete palatábla, rajta idő-koszlott térképen, fakó piros krétanyomok. A sétavezető lendületbe jön, s az ígért tanítást közel egy órán keresztül tölti a megjelentek fejébe. A társaság feszülten figyel, s fokozatosan elhasználja a rendelkezésre álló oxigént.

A légvédelem, aktív tevékenység, amelyet a repülőök végeznek. A légoltalom, passzív tevékenység, és a civil lakosság védelmére szolgál. Módszerek, egy: egyéni eszközök, például sisak... Kettő: kitelepítés. Három: óvhelyek kialakítása... Annak típusai: eS, vagyis szilánkvédő, Gé, vagyis gázbiztos terület, Té mint törmelék-biztos, vagyis összeomlás-tűrő objektum – sajnos utóbbiak nem mindig bírták ki...

Hú... Megjelennek az első verejteksepek, s ritkul a levegő a társaság körül, de az érdekességek hallatán észre sem veszik. Vetítés következik; interjú idős férfiakkal és nőekkel. Ezek az emberek hiteles, civil szereplők, olyanok, akik túléltek a támadásokat, sőt az ostromot is... *Jelen és múlt tűnik fel a képkockákon; ünneplőbe öltözött lakosok mesélnek a borzalomról, ahogy legyőzték önmagukat és túléltek a túlélhetlent. Ismernek olyat, aki még ma is sokkot kap, amikor tűzijátékot lőnek fel... – meséli egyikük, és a turista elszégyelli magát, amikor egy kis meleg miatt, háromnegyed óra múltán már*

kényelmetlenül érzi magát. *Igazán nem a világ, bírd ki... – csitítgatják magukat, s valóban nem, majd következik a beígért szabadfoglalkozás. Ki bent, ki odakint használja a szellős perceket, a fiatalos gázálarcpróbát tart, jó néhány szelfi is napvilágot lát, s pár pillanat múlva már az otthon ülő, s az úton lévő barátok, de idegenek is háborús készültséget vizionálnak a közösségi oldalon megjelenő játékfotók láttán. Végül stílusosan megszólal a sziréna. Igyekezünk vissza, kezdődik a második rész...*

Ez a helyiség kisebb, mint az előző, s ha ránéztek a hőmérőre, láthatjátok, hogy négy perc alatt, huszonnégy ember két Celsius fokkal emelte a hőmérsékletet. Nagyobb helyiségeket nyilván nem építhettek; a légoltalom irtózatosságot emészt fel. A gyárban átlagosan 24–25000 ember dolgozott, de a vezetőség nem vette komolyan a háborút, és már javában folytak a harcok, amikor nekiláttak a bunkerépítésnek...

A békebeli turisták óvatosan körülnéznek, hogyan is férhetne be ide négy-ötszáz ember. Szükség esetén ezerötyszáz... Azt már jobb el sem képzelni, de hogy még plasztikusabb legyen az élmény, a túravezető-parancsnok szakszerűen tájékoztat a kirándulás várható fénypontjáról:

Most pedig, hogy elképzelhessük, milyen volt egy igazi légitámadás, lekapcsolom villanyt, és megszüntetem a légkondicionálást. A hangszórón keresztül, felvételtől bejátszom a bombarobbanások hangját. Az egész három percig, vagyis száznyolcvan másodpercig fog tartani. Ha valaki úgy ítéli meg, hogy ebben a programponiban nem venne részt, most szóljon. Semmi baj, nyugodtan kimehet, és utána újból csatlakozhat hozzánk...

A résztvevők izegnek-mozognak, és a lehetőségekhez képest nagy levegőt vesznek; ha eleink kibírták, igazán nem tűnik soknak három perc szolidaritás. Mindenki strammul állja a próbát, sötétségbe borul a kamra, csak talpak neszezése, és néhány sóhajtás hallatszódik, veríték édeskés szaga keveredik a reggeli arcvízzel. Lassan kotyognak a másodpercek, még százhatvan van hátra. Egyre nehezebb a süket csönd, a feketeség összeszűkíti a gondolkodást, nincs tér, és nincsenek társak, a kilátástalan feszültség beburkolja a testet, ami összetapad a másokéval, hideg veríték csorog végig a hátakon, a távolból repülőgépmorajlás hangja közeledik. Közelebb-egyre közelebb, szinte már berepül az agyamba, amikor megszólal egy kétségbeesett, fojtott hang: – *Én mégis kimennék...* ●

